

Tadeusz Gadacz *Historia filozofii XX wieku. Nurty* tom I Wydawnictwo Znak, Kraków 2009 s. 606

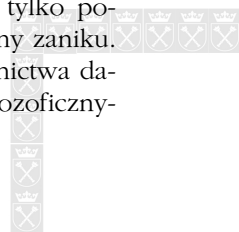
Historia filozofii XX wieku Tadeusza Gadacza stanowić ma wyczerpującą syntezę filozofii współczesnej, głównie XX-wiecznej. Sam autor przywołuje wiele innych dzieł, które aspirowały do takiego miana, jednak w swym wymiarze ograniczały się jedynie do niewielkiego zakresu problemów filozoficznych minionego stulecia. Bogactwo nurtów, rozszerzenie wpływów filozofii narodowych (również tych mało znanych) na inne kraje, oraz interdyscyplinarność XX-wiecznej filozofii – to tylko trzy główne przyczyny wymienione przez Gadacza, które wpłynęły na brak takiego kompendium.

Pierwszy tom *Filozofii XX wieku. Nurty* jest jednym z sześciu planowanych tomów pierwszej części monografii dotyczącej filozofii współczesnej. W części drugiej (*Filozofia XX wieku. Problemy*) prezentowani będą filozofowie niezwiązani z żadnym nurtem czy kierunkiem, ale połączeni wspólną problematyką badawczą. Całość ma zamknąć opis związków filozofii i innych nauk: psychologii i psychoanalizy, socjologii, teologii, literatury, etnologii i etnografii, religioznawstwa, fizyki, matematyki, biologii i medycyny, ekonomii oraz ezoteryki.

Omawiany pierwszy tom monografii składa się z trzech rozdziałów. Wstępny dotyczy filozofii życia. Scharakteryzowani są w nim następujący filozofowie: Friedrich Nietzsche, Wilhelm Dilthey, Henri Bergson, Oswald Spengler, José Ortega y Gasset oraz Georg Simmel. Drugi traktuje o pragmatyzmie i o jego następujących przedstawicielach: Charles Sanders Peirce, William James, John Dewey oraz George Herbert Mead. W ostatnim rozdziale scharakteryzowano filozofię ducha. Gadacz opisuje w nim następujących myślicieli: Émile Boutroux, Pierre Teilhard de Chardin, Jean Nabert, Louis Lavelle, René Le Senne oraz Vladimir Jan-kélévitch.

Każdy z rozdziałów zbudowany jest w identyczny sposób. Rozpoczyna go wprowadzenie do danego nurtu, po którym następuje podzielona na kilka podrozdziałów charakterystyka związanych z nim filozofów.

Wprowadzenia do poszczególnych nurtów zawierają nie tylko pochodzenie danego nurtu, jego historię, główne idee i przyczyny zaniku. Wyróżnione są w nich także kwestie sporne odnośnie nazewnictwa danego nurtu oraz związki z innymi kierunkami, nurtami czy filozoficznymi szkołami.

Każdy z omawianych filozofów przedstawiony jest w analogiczny sposób. Prezentację rozpoczynają wypowiedzi innych osób, charakteryzujące jego poglądy. W pierwszym podrozdziale, *Życie i dzieła*, dość szeroko zostaje nakreślona biografia danego myśliciela oraz jego dorobek twórczy. Następnie, w części zatytułowanej *Inspiracje i konteksty* przedstawiana jest próba rekonstrukcji źródeł myśli danego filozofa. W pracy nad tą częścią Gadacz opierał się nie tylko na tekstach źródłowych, ale również na korespondencji omawianych postaci. Tu też wskazywane są związki problemowe, które łączyły danego filozofa z innymi filozofami, a których on sam nierzadko nie zauważał. Dzięki temu można dostrzec, jak rozległa jest sieć powiązań i wzajemnych wpływów między myślicielami XX wieku. Łatwo również zauważyć, jak wiele wątków filozoficznych, zarówno starożytnych, średniowiecznych, jak i nowożytnych, obecnych jest w filozofii współczesnej. Kluczową częścią każdego eseju jest paragraf zatytułowany *Poglądy*, w którym, zgodnie z tytułem, zaprezentowane są poglądy omawianej postaci. Jego niewątpliwą zaletą jest bogactwo przywołanych interpretacji oraz pokazanie pełnego zakresu problematyki podejmowanej przez prezentowanego filozofa. Zabiegiem, który znacznie ułatwia poruszanie się po podręczniku, jest zamieszczenie na marginesach kluczowych pojęć i nazwisk występujących w danym miejscu tekstu oraz cytatów danych filozofów. Każdy z esejów zamyka część o tytule *Kontynuacje*. Gadacz stara się tu pokazać przeanalizowane przez niego oddziaływanie danego myśliciela.

Dowodem rzetelności monografii Gadacza jest jej bogata bibliografia. Literatura podmiotu do każdego rozdziału została zamieszczona przy końcu książki, natomiast całościowa na dodanej do książki płycie CD.

Gadacz dokonał syntezy zarówno głównych, jak i wielu pobocznych nurtów filozofii współczesnej. Jego dzieło nie jest jednak zbiorem małych syntez poszczególnych kierunków. Tworzy obraz dwudziestowiecznej filozofii dzięki ukazaniu historii wpływów i oddziaływań myśli, również tych pozornie z sobą niepowiązanych. Dodatkowe atuty językowe i kompozycyjne kompendium, takie jak przejrzystość i klarowność, sprawiają, że dzieło to powinno stać się obowiązkową lekturą dla wszystkich osób związanych z filozofią.

Adrianna Smurzyńska – e-mail: ada.smurzynska@uj.edu.pl

